

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

ІВАНИШИНА ГАЛИНА СЕРГІЇВНА

УДК 338.242

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПРОБІРНОГО НАГЛЯДУ

Спеціальність 08.00.03 – Економіка та управління національним
господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ВНЗ «Національна академія управління» (м. Київ).

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
Єрохін Сергій Аркадійович,
ВНЗ «Національна академія управління»,
ректор

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Коренюк Петро Іванович,
Дніпровський державний технічний
університет (м. Дніпро)
завідувач кафедри менеджменту організацій і
адміністрування

доктор економічних наук, професор
Штангрет Андрій Михайлович,
Українська академія друкарства (м. Львів)
завідувач кафедри теоретичної та прикладної
економіки

Захист відбудеться «27» червня 2018 р. о 14.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.889.01 у ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15.

Автореферат розісланий «26» травня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Штань

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У процесі розвитку національної економіки особливе місце займає організація пробірної нагляду за якістю виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння. Досвід проведення операцій з дорогоцінними металами, а також забезпечення реалізації державної політики контролю за їх якістю відігравали особливу роль, починаючи зі стародавніх часів по сьогоднішній день. В Україні більше 190 років існує пробірний контроль. Разом з тим, на порядку денному стоїть нагальне питання вдосконалення системи контролю за якістю дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виробів з них. У свою чергу державний пробірний нагляд включає організаційно-технічні, економічні і правові заходи, спрямовані на здійснення контролю за видобуванням, виробництвом, використанням, обігом, обліком і зберіганням дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та виробів із них, виконанням операцій із зазначеними цінностями, що надає можливість не тільки отримувати об'єктивну інформацію в одній із найважливіших галузей господарювання, але й сприяє наповненню бюджету та сприяє регулюванню суспільних процесів.

Станом на сьогодні ювелірна галузь потребує дієвих заходів, які мають базуватись на науковій складовій. Така реальність актуалізує дослідження у сфері пробірної нагляду та підсилює необхідність комплексного вивчення проблематики в історичному та практичному аспектах з урахуванням світового та національного досвіду. Насамперед висвітлення потребують теоретичні аспекти пробірної нагляду, етапи організації контролю операцій з дорогоцінними металами в Україні в історичній ретроспективі, механізми регулювання операцій з дорогоцінними металами на державних казенних підприємствах тощо.

Заслуговує на ретельний аналіз нормативно-правове забезпечення державного регулювання ринку дорогоцінних металів і каміння щодо оподаткування ювелірної галузі, зокрема зменшення збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування з суб'єктів господарювання ювелірної галузі до п'яти відсотків від вартості реалізованих виробів, що сприятиме зростанню обсягів надходження коштів до бюджету.

Наукового підходу вимагає також висвітлення, обґрунтування та імплементація світового досвіду регулювання операцій з дорогоцінними металами, а також питань, пов'язаних із вступом України до міжнародних інституцій, що пов'язані зі сферою пробірної нагляду.

Проблемам розвитку ринкової економіки та механізмам її регулювання присвячені наукові праці таких зарубіжних вчених – основоположників теорії державного регулювання економікою, як Р. Бару, А. Вагнер, Х. Вольф, Дж. Кейнс, М. Кондратьєв, Дж. С. Мілль, М. Портер, Ж.-Б. Сей, Ж. Сімонді, А. Сміт, М. Фрідмен, Й. Шумпетер та ін.

Деякі питання проблематики розвитку сфери пробірної нагляду розглядалися такими зарубіжними авторами як Б.У. Андерсон, В.Б. Ведстом, Д. Дайвіс, Д. Елуел, К. Тюрнер, Д. Форбес, З.Х. Циммер, Г. Штрюбель та ін.

Серед здобутків вітчизняних науковців за напрямом дослідження механізмів регулювання національною економікою та інституціональних аспектів її розвитку

відзначимо напрацювання таких вчених як А. Гальчинський, В. Геєць, С. Голубка, Ю. Гончаров, Б. Данилишин, М. Єрмошенко, С. Єрохін, Т. Ковальчук, І. Крючкова, І. Лукінов, І. Михасюк, С. Пахомов, В. Шевчук, В. Черняк, А. Чухно та ін.

Окрім теоретичних положень формування і розвитку ринкової економіки, у роботі використано напрацювання українських учених, які формують товарознавчі та управлінські основи вивчення питань провадження операцій з дорогоцінними металами; ювелірної промисловості і ринку ювелірної продукції; державного пробірного контролю та митних процедур експорту-імпорту продукції і власне дорогоцінних металів, а також діяльності казенних підприємств, у тому числі у сфері пробірного контролю.

Зокрема, це: А. Абрамова, Т. Артюх, Е. Бахтарі, В. Василенко, В. Воловик, А. Герасимович, М. Диба, В. Дудченко, С. Коваленко, П. Коренюк, М. Кужелев, Н. Луців, Л. Машковська, В. Михальський, М. Назимок, А. Олійник, І. Перелі, В. Підгородецький, Д. Полозенко, С. Семенко, К. Семенюк, А. Скубіліна, Ю. Тітова, Л. Шестак, А. Штангрет, Л. Чиж та ін.

Попри вагомій напрацюванні багатьох вчених потребують поглиблення теоретико-методологічні обґрунтування пріоритетів розвитку системи пробірного нагляду, вітчизняного ринку дорогоцінного каміння, дорогоцінних металів та механізмів його регулювання. Через це обрана тема дисертації є своєчасною й актуальною та потребує подальших досліджень з метою формування належного наукового супроводження реалізації державної політики у сфері пробірного нагляду та національної економіки загалом.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалось у безпосередньому зв'язку з планом науково-дослідних робіт Національної академії управління за темою: «Інноваційно-інвестиційні чинники сталого соціально-економічного розвитку» (державний реєстраційний номер 0116U003934), де автором обґрунтовано взаємозалежності та причинно-наслідкові зв'язки між чинниками функціонування механізму державного регулювання у системі пробірного нагляду України і визначено основні напрями регулювання операціями з дорогоцінними металами і дорогоцінних каменів для формулювання практичних рекомендацій з удосконалення управлінських підходів на шляху інтеграції сфери пробірного нагляду України у світовий економічний простір.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних і практичних засад державного регулювання у системі пробірного нагляду та виявлення особливостей і тенденцій його розвитку в умовах трансформації економіки України.

Досягнення поставленої мети потребувало виконання таких завдань:

- визначити сутність та основні складові системи пробірного нагляду;
- здійснити ретроспективний огляд та з'ясувати сучасні підходи до регулювання системи пробірного нагляду в Україні;
- проаналізувати нормативно-правові аспекти здійснення операцій з дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням;
- дослідити механізм здійснення державного регулювання у сфері пробірного нагляду;

- здійснити аналіз господарської діяльності казенних підприємств пробірного контролю та їх внеску у розвиток національної економіки;
- вивчити світовий досвід державного регулювання у сфері пробірного нагляду та запропонувати шляхи адаптації його кращих практик в Україні;
- розробити практичні рекомендації першочергових заходів щодо вдосконалення державного регулювання у системі пробірного нагляду.

Об'єктом дослідження є процеси формування, розвитку та регулювання системи пробірного нагляду.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-практичні засади регулювання провадженням операцій з дорогоцінними металами, камінням; ювелірної промисловості і ринку ювелірної продукції; державного пробірного контролю, а також діяльності казенних підприємств пробірного контролю.

Методи дослідження. Теоретико-методичне підґрунтя дисертаційної роботи становлять фундаментальні положення, принципи та закони економічної теорії, ринкової економіки, державного регулювання, а також конкретні методи наукового пізнання. У ході дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу і синтезу, узагальнення – для вдосконалення понятійно-категорійного апарату предмета дослідження; історичні – для ретроспективного вивчення розвитку системи пробірного нагляду в Україні та досвіду її регулювання в світі; економіко-статистичного, структурного аналізу – для оброблення статистичних даних щодо тенденцій ринкового розвитку та його середовищних детермінацій; компаративного аналізу – для зіставлення тенденцій розвитку у сфері пробірного нагляду з процесами в суспільстві, промисловості, економіці в цілому; інституційного аналізу – для дослідження ефективності реалізації механізмів регулювання ринку, обґрунтування потреби його державного регулювання при здійсненні операцій з дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням; діалектики – для виявлення взаємозв'язку тенденцій розвитку операцій з дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням з визначеними макроекономічними і соціодемографічними процесами; системно-структурний – для обґрунтування стратегічних векторів розвитку вітчизняного ринку; графічний – для візуального наведення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти, матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, дані Державної служби статистики України, аналітичні матеріали казенних підприємств пробірного нагляду, монографічні дослідження зарубіжних і вітчизняних вчених, періодичні видання, матеріали всеукраїнських та міжнародних конференцій, власні аналітичні напрацювання, наукові дослідження і публікації, розміщені в мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні та розробленні теоретичних положень, практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів регулювання сферою пробірного нагляду, ринком дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння України в контексті підвищення рівня його конкурентоспроможності.

Найбільш суттєві результати дослідження, що містять елементи наукової новизни та свідчать про особистий внесок автора, є такими:

вперше:

– запропоновано концепт організаційно-економічного управління ефективним розвитком системи пробірного нагляду, спрямованого на інноваційну трансформацію національної економіки, який включає: зменшення відрахувань частини чистого прибутку (дивідендів) до бюджету, вдосконалення механізму підвищення тарифів на випробування та клеймування виробів із дорогоцінних металів, зменшення 10% пенсійного збору до рівня 3-5%, захист державних пробірних клейм, гармонізації системи стандартизації, збереження статусу дійсного члена у Міжнародній асоціації пробірних служб (ІААО) та приєднання України до Конвенції з випробування і клеймування виробів з дорогоцінних металів, що дозволить покращити соціально-економічну ситуацію в країні та сприятиме інституційно- інвестиційній модернізації національного господарства;

удосконалено:

– понятійно-термінологічний апарат дослідження системи пробірного нагляду, що, на відміну від існуючих підходів, передбачає обґрунтування понять, які розкривають: сутність системи пробірного нагляду; сутність явищ і процесів, котрі впливають на розвиток сфери обігу дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виготовлених з них виробів; сутність та основні функції (розробка і проведення єдиної державної політики видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння; здійснення державного контролю за видобутком, виробництвом, зберіганням, використанням дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, а також дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їхніх відходів і брухту; випробування, аналіз та клеймування державним пробірним клеймом ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів) управління у системі пробірного нагляду. Такий підхід дозволяє цілісно та системно виокремити різні аспекти дослідження розвитку сфери пробірного нагляду;

– міждисциплінарний підхід до теоретичного обґрунтування проблем і перспектив розвитку сфери пробірного нагляду, в якому актуалізується дослідження механізмів регулювання ринком виробів з дорогоцінних металів і каміння, що передбачають систему цілеспрямованих заходів із подолання кон'юнктурних ринкових дисбалансів спільно з оптимізацією дотримання інтересів його учасників та зростанням конструктивних впливів на ситуацію в національній економіці загалом;

– характеристику основних етапів розвитку пробірного нагляду, що, на відміну від існуючих розробок, дало змогу висвітлити особливості організації золотарських ремесел на українських землях, вироблення і реалізації політики, спрямованої на регулювання пробірної сфери, та розширити фактологічну базу економічної теорії, дозволило виявити закономірності еволюції соціально-економічних систем та забезпечило комплексне вивчення національної системи пробірного нагляду;

набули подальшого розвитку:

– методичні підходи до комплексного аналізу основних векторів адаптації зарубіжного досвіду регулювання розвитком сфери пробірного нагляду до вітчизняних умов щодо ефективного використання адміністративного, економічного

та наукового потенціалу країни, що сприятиме збалансованому розвитку сфери обігу дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виготовлених з них виробів;

– наукові обґрунтування нормативно-правової бази операцій з дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням, що дало змогу виокремити завдання (контрольно-наглядові, регулятивні та дозвільно-реєстраційні) державного регулювання системою пробірного нагляду та її складових щодо суб'єктів господарювання відповідно до існуючих правових норм, а також підтверджує те, що державне регулювання, державне управління та державний пробірний контроль у сфері видобутку, виробництва та інших операцій з дорогоцінними металами і камінням виступають важливими й невід'ємними елементами системи пробірного нагляду;

– аналіз господарської діяльності казенних підприємств пробірного нагляду, що дало змогу визначити їх роль та місце у структурі національного господарства і внесок у суспільно-економічний розвиток.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наукові теоретико-методичні розробки дисертанта доведено до рівня практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення регулювання розвитком системи пробірного нагляду в Україні згідно з прогресивними підходами та методиками. Найважливіші результати наукового дослідження, що мають прикладний характер, знайшли практичне застосування в роботі окремих установ та навчальних закладів, що підтверджується відповідними документами. Зокрема:

- Верховної Ради України, Комітет з питань промислової політики та підприємництва (довідка № 04-30/14-185/101988 від 15.05.2018), при опрацюванні законопроектів щодо стратегії розвитку промисловості України використані пропозиції стосовно зменшення ставки відрахувань частини чистого прибутку до бюджету для казенних підприємств з 75 % до 50%, що уможливить оновлення матеріально-технічної бази, придбання обладнання та інструментів.

- Міністерства фінансів України (довідка № 21000-01-10/13341 від 15.05.2018), що наукові результати були використані при визначенні напрямів вдосконалення існуючого механізму державного регулювання у сфері пробірного нагляду;

- Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка № 2433-06/22035-07 від 22.05.2018) - при підготовці проекту розпорядження Кабінету Міністрів України “Про міжнародне співробітництво у сфері державного пробірного контролю за якістю дорогоцінних металів”, а також для вирішення питання делегування представника країни в Міжнародну асоціацію пробірних служб, що сприятиме розвитку вітчизняного ювелірного виробництва та торгівлі;

- Східного казенного підприємства пробірного контролю (довідка № 344 від 29.12.2017), де містяться пропозиції щодо захисту державних пробірних клейм через знаходження обладнання та клейм на непідконтрольних територіях в зоні бойових дій та окупованого Криму, які включають, зокрема впровадження нової системи захисту та ідентифікації державних пробірних клейм та створення їх у новому дизайні, а також нову концепцію експертизи відбитків державних пробірних клейм.

Наукові результати дослідження, а також запропоновані у дисертації нові методологічні підходи використовуються в навчальному процесі при викладанні у:

- ВНЗ «Національна академія управління» (акт від 26.12.2017) – при підготовці навчально-методичних матеріалів та викладанні дисциплін «Менеджмент», «Аналіз господарської діяльності», «Стратегічне управління» та «Національна економіка»;

- Київському інституті бізнесу та технологій (довідка №121/17 від 22.11.2017) – при викладанні дисциплін “Основи економічної теорії”, “Публічне управління”, “Адміністративний менеджмент”.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним, одноосібно виконаним науковим дослідженням. Наукові положення, висновки і рекомендації, винесені на захист, отримані автором самостійно. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті здобутки, які автор отримав особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення, пропозиції і результати дисертації доповідались і обговорювались на міжнародних, всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях, семінарах та круглих столах, серед яких: Міжнародна науково-практична конференція «Science and education: trends and prospects» (Taunton, United States of America, 2018); Міжнародна науково-практична конференція «Topical questions of contemporary science» (Taunton, United States of America, 2017); Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Трансформація фінансових відносин в умовах економічної глобалізації» (м. Харків, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи інноваційного розвитку економіки: сучасні підходи та напрями» (м. Ужгород, 2017); XVII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні міжнародні економічні відносини: драйвери успіху та виклики розвитку» (м. Дніпро, 2017); I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (м. Ужгород, 2017); III Міжнародна науково-практична конференція «Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст.» (Київ, 2017).

Публікації. Наукові та прикладні результати дисертаційної роботи відображено у 13 наукових працях, у тому числі: 8 статей у наукових виданнях, які зареєстровані в міжнародних наукометричних базах, з них 6 - у наукових фахових виданнях України та 2 - в іноземних наукових виданнях, а також 5 публікацій у збірниках матеріалів наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 5,53 друк. арк.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 198 найменувань і додатків. Основний зміст дисертації викладено на 170 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 33 таблиці, 29 рисунків, 9 додатків

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** до роботи обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, відображено наукову новизну та апробацію наукових результатів. Наведено мету, об'єкт, предмет дослідження, виокремлено головні завдання для досягнення поставленої мети. Визначено основні методи, які використовувались у ході наукового дослідження. Вказано, які практичні й теоретичні здобутки автора можуть бути

використані у процесі розвитку національної системи пробірного нагляду та вдосконалення реалізації механізмів регулювання ринком дорогоцінного каміння та дорогоцінних металів в Україні.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження пробірного нагляду» розкрито понятійно-термінологічний апарат теми дослідження, окреслено теоретичні засади формування механізмів регулювання у сфері пробірного нагляду, досліджено особливості еволюції системи пробірного нагляду в Україні в ретроспективному і сучасному аспектах, а також систематизовано і проаналізовано нормативно-правову базу у сфері регулювання, поводження з дорогоцінними металами, камінням та виробами з них.

Сучасний період розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні характеризується трансформаційними процесами, пов'язаними з реалізацією адміністративної реформи, зміною принципів державного управління процесами видобутку, виробництва, використання, зберігання дорогоцінних металів, а також особливостей функціонування таких його підсистем як державне регулювання, державний контроль, державне управління. На основі комплексного теоретико-методологічного дослідження системи пробірного нагляду з'ясовано, що ефективне використання адміністративного, економічного та наукового потенціалу країни сприятиме збалансованому розвитку сфери обігу дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виготовлених з них виробів.

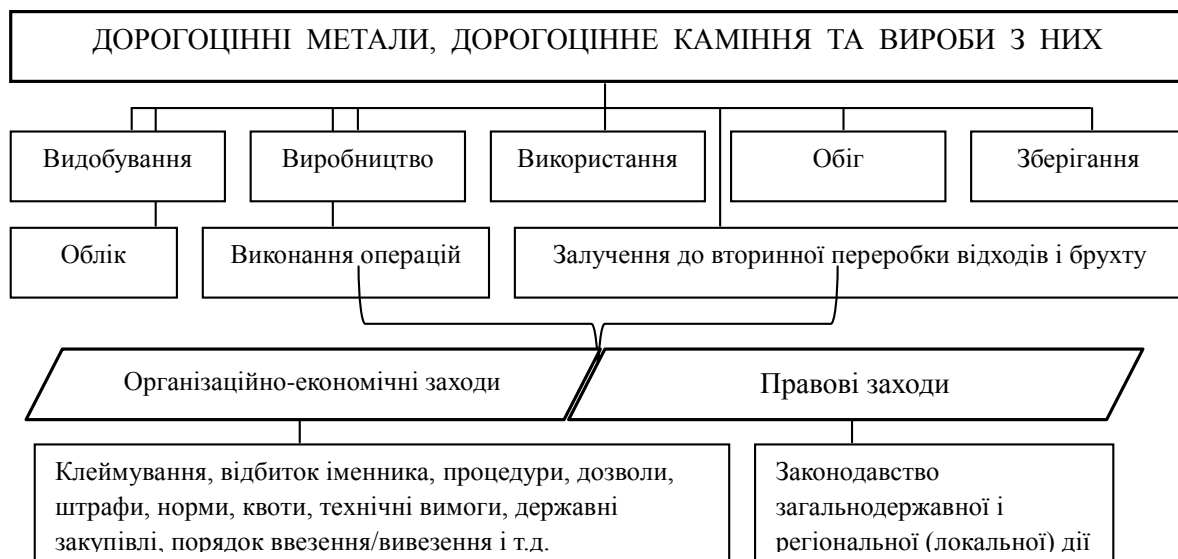

Рис. 1. Організаційна сутність дорогоцінного каміння та дорогоцінних металів

Джерело: побудовано автором за даними: декрет Кабінету Міністрів України від 17.05.1993 № 53-93 «Про державний пробірний нагляд» (втратив чинність від 11.12.1997, підстава 637/97-вр): Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/53-93>

Доведено, що з метою формування дієвої системи пробірного нагляду необхідно, по-перше, передбачити здійснення таких заходів, які б мінімізували негативний вплив на досліджувану сферу деструктивних чинників, пов'язаних із недосконалим функціонуванням суміжних галузей і сфер, виключаючи можливість її ізоляції як неперіоритетної; по-друге, розробити та впровадити таку стратегію, яка б слугувала

управлінським інструментом використання всебічних ресурсів держави для підвищення ефективності системи пробірного нагляду та її складових, а разом з цим задовольняла відповідні потреби суспільства та окремих споживачів шляхом розширення існуючих позитивних напрацювань та використання кращого європейського і міжнародного досвіду у напрямі становлення системи пробірного нагляду. Уточнено понятійно-термінологічний апарат згідно з предметом дослідження.

У результаті дослідження суті системи пробірного нагляду та її складових визначено, що система пробірного нагляду, відповідно до існуючих правових норм, повинна включати контрольно-наглядові, регулятивні та дозвольно-реєстраційні функції щодо суб'єктів господарювання. Таким чином, державне регулювання, державне управління та державний пробірний контроль у сфері видобутку, виробництва та інших операцій з дорогоцінними металами виступають важливими й невід'ємними елементами системи пробірного нагляду.

Обґрунтовано, що повноцінне функціонування системи пробірного нагляду неможливе без розробки та впровадження оптимальної моделі нормативно-правових аспектів державного регулювання досліджуваною сферою та вдосконалення категорійного апарату системи пробірного нагляду.

Досліджено особливості діяльності суб'єктів господарювання, зокрема казенних підприємств, у системі пробірного нагляду України з виявленням недоліків в їхній діяльності та формулюванням рекомендацій для покращання їх роботи. Визначено загальні ознаки казенних підприємств, котрі входять до групи державних унітарних підприємств та мають усі ознаки юридичної особи. Описано критерії зарахування підприємств до казенних, більшості з яких відповідають казенні підприємства пробірного контролю, що функціонують в Україні з 2000 р., після ліквідації регіональних державних інспекцій пробірного контролю. Ці підприємства з дозволу Міністерства фінансів України мають право самостійно утворювати й ліквідовувати відділення та інші відокремлені підрозділи без статусу юридичної особи. Узагальнено зміст діяльності казенних підприємств пробірного контролю в Україні, визначено об'єкти, принципи та напрями їхньої діяльності. До об'єктів віднесено дорогоцінні метали і каміння, вироби з них (ювелірні, побутові) та матеріали, що містять дорогоцінні метали. Принципами є законність, підзвітність, звітність і публічність, прибутковість. Напрями діяльності описано згідно зі статутними документами. Серед них – перевірка якості для встановлення відповідності державним стандартам, проведення випробувань, контрольних аналізів матеріалів, здійснення технічної експертизи, клеймування і т. ін.

Досліджено основні тенденції формування та розвитку системи пробірного нагляду в Україні. Проаналізовано характерні ознаки основних етапів у сфері виробництва і переробки дорогоцінних металів і каміння.

Обґрунтовано ключові проблеми, вирішення яких визначає перспективи подальшої еволюції системи національного пробірного нагляду та входження України до міжнародних інституцій з питань випробувань та клеймування виробів із дорогоцінних металів на сучасному етапі розвитку національної економіки.

Проведено моніторинг чинного національного нормативно-правового забезпечення пробірного нагляду та визначено сутність складових його здійснення – організаційно-технічної і правової. Сформульовано зміст нормативно-правового забезпечення пробірного нагляду як сукупності нормативно-правових документів міжнародної, загальнодержавної, регіональної і місцевої дії, які визначають правову площину діяльності у сфері видобування, виробництва, використання, обігу, зберігання дорогоцінних металів, каміння та виробів з них.

Досліджено ретроспективу становлення нормативно-правової основи пробірного нагляду в Україні. Виділено три етапи такого становлення. Визначено особливу важливість першого етапу 1991-2000 років, коли було прийнято більшість нормативів регулювання даною сферою. Другий етап 2000-2014 років передбачав специфікацію нормативно-правової основи в умовах функціонування Державної пробірної служби України з прийняттям низки нормативів організаційно-технічного і методичного змісту. Третій етап з 2014 року і донині передбачає адаптацію нормативно-правової основи до міжнародних вимог.

Систематизовано нормативно-правові документи у сфері регулювання поводженням з дорогоцінними металами, камінням та виробами з них. Зазначено, що критеріями систематизації можуть бути часові, функціональні, інституційні, якісні. Описано інституційний підхід до систематизації нормативно-правових документів у сфері регулювання поводженням з дорогоцінними металами, камінням та виробами з них. Згідно із функціональним підходом систематизовано нормативи за групами суб'єктно-облікових (облік суб'єктів господарювання, клейм та іменників), об'єктно-облікових (поводження з відходами, облік і вартість дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння), комерційних (процедурні питання торгівлі та побутового обслуговування населення), митних (питання митного оформлення) нормативів. Виокремлено пріоритети вдосконалення нормативно-правового забезпечення пробірного нагляду в Україні. Зокрема, звернено увагу на необхідність регламентування запровадження нових механізмів контролю, які ґрунтуються на вимогах здійснення первинного фінансового моніторингу, стимулювання розвитку ринку банківських металів та покращання якості сировини і готової продукції.

Другий розділ «**Діагностика державного регулювання у сфері пробірного нагляду**» присвячено аналізу національних тенденцій державного регулювання, інституціонально-середовищних особливостей та механізмів розвитку системи пробірного нагляду в Україні, а також з'ясуванню ефективності використання інноваційно-інвестиційного потенціалу у сфері пробірного нагляду у фокусі діяльності казенних підприємств пробірного нагляду.

Досліджено національні особливості розвитку державного регулювання у системі пробірного нагляду. На основі комплексного дослідження механізму державного регулювання у системі пробірного нагляду встановлено, що ключовими негативними факторами, які впливають на формування української ювелірної галузі, виступають чинники тінізації обігу дорогоцінних металів і виготовлених з них ювелірних виробів та перманентний пошук оптимальної моделі правового забезпечення суспільних відносин у зазначеній сфері, що призводить до численних порушень у галузі і значних втрат для національної економіки; невизначеність

шляхів, методів та механізму здійснення адміністративного регулювання сектору дорогоцінних металів і, відповідно, обігу ювелірних виробів. Обґрунтовано потребу у функціональному вдосконаленні існуючого в Україні механізму державного регулювання системи пробірного нагляду, ускладненого постійними реформами в державно-управлінському секторі, частими порушеннями існуючого законодавства та прихованою монополізацією ринку з боку найбільших ювелірних підприємств.

З метою розробки функціонального механізму державного регулювання у системі пробірного нагляду визначено, що функціональне навантаження профільних установ має опиратись на основні цілі державної політики щодо розвитку ринку дорогоцінних металів та ювелірної галузі. Такий підхід дозволив запропонувати власне бачення функціонального механізму державного регулювання сферою обігу дорогоцінних металів та ювелірних виробів, умовно виокремивши три основні групи чинників: організаційно-економічні, правові та соціально-комунікативні. Обґрунтовано, що лише за умови синергетичної співпраці відповідних структурних одиниць на усіх рівнях державного управління у системі пробірного нагляду можливо досягнути зазначених цілей, а також оптимізувати механізм державного нагляду у даній сфері. Рекомендовано посилити низку соціально-комунікативних чинників, з-поміж яких найважливішими є, по-перше, активна співпраця з представництвами Європейської асоціації пробірних палат; по-друге, обмін інформацією щодо якості та обігу дорогоцінних металів та ювелірних виробів між суміжними профільними установами; по-третє, просвітницька робота з населенням щодо якості та безпечності ювелірних виробів на споживчому ринку.

Аналіз окремих фінансових аспектів надав можливість визначити тенденційність розвитку ринку ювелірних виробів в Україні упродовж 2014 – 2017 рр. і з'ясувати, що існуючі показники можуть бути більш позитивними. У цьому контексті підвищення ефективності усіх чинників державного та технічного регулювання системою пробірного нагляду, наближення до вимог міжнародних та європейських ринків сприяло б значному розвитку сфери обігу як дорогоцінних металів, так і виготовлених з них ювелірних виробів.

У результаті проведення аналізу співвідношення імпорту та експорту ювелірних виробів в Україні встановлено, що даний аспект характеризується процесом перманентних незначних коливань у напрямі як зростання, так і зменшення.

Основною причиною зменшення обсягів експорту можна вважати зміну основних контрагентів. Досліджено, що найбільшими імпортерами української ювелірної продукції на цей час виступають європейські країни, що свідчить про інтенсифікацію зовнішньоторговельних зв'язків України крізь призму євроінтеграційних прагнень і дає підстави сподіватися на майбутнє розширення багатосторонньої співпраці з європейськими країнами, зокрема, у сфері обігу дорогоцінних металів та ювелірних виробів.

Обґрунтовано, що першочерговими заходами з удосконалення механізму державного регулювання у системі пробірного нагляду мають стати: розробка нормативного документа (ДСТУ) на ювелірні сплави, приведення його у відповідність до міжнародних та європейських стандартів; розробка нової, адаптованої до сучасних ринкових умов, законодавчої бази з регулювання сферою

обігу дорогоцінних металів та ювелірних виробів; посилення ринкового нагляду за виробництвом ювелірних виробів.

Аналіз господарської діяльності казенних підприємств пробірного нагляду показав, що надходження від сплати збору на обов'язкове пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій при поданні ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом потребують негайного перегляду з боку держави. Насамперед, це пов'язано із негативним впливом на соціально-економічний розвиток впровадженого десятивідсоткового податкового збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, який необхідно сплачувати при поданні до казенних підприємств пробірного контролю (КППК) ювелірних виробів з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом.

Дослідження показує, що масова частка золота, що клеймується казенними підприємствами пробірного контролю у 2015 р. впала більше як у 2 рази у порівнянні з 2014 р., а вже починаючи з 2015 року зберігається крихка стабільність об'єму золота у загальному об'ємі надходжень у зазначений період (табл. 1 та 2).

Таблиця 1

Загальні обсяги клеймування ювелірних виробів в Україні у 2014-2017 роках

(за кількістю клеймованих виробів)

		2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Золото	Кількість, тис. шт.	4902,9	2 125,5	2 288,9	2147,3
	у т. ч. імпорт	9,3	7,8	11,8	21,9
Срібло	Кількість, тис. шт.	7 030,7	7 862,1	9 818,1	8 116,7
	у т. ч. імпорт	899,9	694,8	1 478,6	1 223,3
Разом	Кількість, тис. шт.	11 933,6	9 987,6	12 107,0	10 264,0
	у т. ч. імпорт	909,2	702,6	1 490,4	1 245,2

Таблиця 2

Загальні обсяги клеймування ювелірних виробів в Україні у 2014-2017 роках

(за вагою клеймованих виробів)

		2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Золото	Вага, кг	11 994,3	4 163,2	4 348,6	4 360,9
	у т. ч. імпорт	65,9	36,6	50,8	59,7
Срібло	Вага, кг	26 093,6	23 544,0	27 534,8	22 121,1
	у т. ч. імпорт	3 361,2	2 808,3	4 744,4	3 501,4
Разом	Вага, кг	38 087,9	27 707,2	31 883,4	26 482,0
	у т. ч. імпорт	3 427,1	2 844,9	4 795,2	3 561,1

Сформовано автором за даними Міністерства фінансів України

Масова частка срібла за 2014-2017 рр. має тенденцію до невеликого зростання. Це зумовлено переорієнтацією ринку на виробництво виробів із срібла та зменшення середньої маси ювелірних виробів.

Наприкінці 2017 р. та у першому кварталі 2018 р., 'завдяки правильності вжитих заходів з боку Міністерства фінансів України покращився стан розвитку ювелірної галузі. Хоча зниження надходжень ювелірних виробів із золота для випробування та клеймування і в кількісному, і в масовому еквіваленті зумовлено, в першу чергу, військовим конфліктом на Донбасі, окупацією Криму, а також світовою кризою, яка призвела до росту цін на дорогоцінні метали та зниження споживчого кошику на них, а також запровадження з 1.01.2015 р. 10% пенсійного збору.

Таким чином, існує нагальна потреба запровадження рівномірного навантаження зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування при здійсненні операцій з ювелірними виробами з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння для усіх суб'єктів господарювання – учасників ювелірного ринку. Якщо теоретично допустити, що з 1 січня 2019 р. податковий збір на обов'язкове державне пенсійне страхування при здійсненні клеймування виробів з дорогоцінних металів становитиме 5% замість 10%, а маса золотих виробів повернулася б до показників 2014-го р., за підрахунками фахівців надходження від збору могли би зрости у декілька разів.

У третьому розділі «**Удосконалення регулювання у сфері пробірного нагляду в умовах ринкової трансформації**» обґрунтовано критерії вдосконалення регулювання сферою пробірного нагляду в Україні, окреслено функціональну значимість ринкових засад операцій з дорогоцінними камінням і дорогоцінними металами, вивчено світовий досвід реалізації регулюючих механізмів з можливістю їх адаптації до вітчизняних умов, а також запропоновано стратегічні підходи до регулювання сферою національного пробірного нагляду.

Виходячи з виявлених особливостей вітчизняного ринку ювелірної галузі, обґрунтовано стратегічні вектори його розвитку з орієнтацією на можливості забезпечення технологічного прориву в національній економіці. Доведено потребу вивчення світового досвіду регулювання операцій з дорогоцінними металами для формулювання практичних рекомендацій з удосконалення управлінських підходів на шляху інтеграції фінансової і торговельної систем України у світовий економічний простір. Визначено, що операції з дорогоцінними металами охоплюють різні дії, регламентовані Законом України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними». Описано основні заходи щодо регулювання операціями з дорогоцінними металами, які включають клеймування, експертизу (підтвердження відповідності), стандартизацію, оподаткування, квотування й митне декларування (експорт-імпорт), визначення порядку обліку та звітності, а також інші заходи, передбачені законодавством. Визначено суб'єкти та об'єкти регулювання операціями з дорогоцінними металами. До суб'єктів віднесено центральний орган виконавчої влади, Національний банк України, Українську міжбанківську валютну біржу, банківські й фінансово-кредитні установи, суб'єкти господарювання. Окрему увагу звернено на значення діяльності афінажних компаній, як єдиного джерела отримання золота і срібла з відходів в умовах обмеженого їхнього котування.

У ході вивчення світового досвіду виділено базові напрями його адаптації до вітчизняних умов – особливості регулювання сферою пробірного нагляду, клеймування й оцінювання відповідності продукції, розвиток ринку банківських металів, регламентування діяльності суб'єктів, що здійснюють операції з дорогоцінними металами. У рамках обґрунтування міри централізації регулювання узагальнено досвід сусідніх та європейських держав щодо визначення профільного центрального органу державної влади у сфері пробірного контролю. Розглянуто практики Японії, Сінгапуру, ПАР щодо міри централізації та директивності управлінських рішень у сфері регулювання операціями з дорогоцінними металами. Окрему увагу звернено на необхідність розвитку в Україні ринку банківських металів, у чому безумовним лідером є США. Для цього необхідним є формування сильного інституційного середовища з цільовим розвитком фондового ринку. Для обґрунтування пріоритетів регламентування діяльності суб'єктів, що здійснюють операції з дорогоцінними металами, проаналізовано досвід Японії, Індії, Сінгапуру, Німеччини і Росії щодо дозвільної діяльності, зокрема практики експорту-імпорту сировинної продукції. Зазначено про актуальність подальших досліджень за напрямом адаптації досвіду інших держав у розвитку бірж дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння в Україні.

Досліджено основні тенденції розвитку вітчизняної сфери виробів з дорогоцінних металів і каміння в період трансформації національної економіки та з'ясовано теоретичну сутність ринку, який формують виробничий та операційний сегменти. Зазначено, що ринок виробів з дорогоцінних металів і каміння слід розглядати як механізм узгодження попиту і пропозиції на стратегічно важливі ресурси – дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення та напівдорогоцінне каміння. Наведено схематичне відображення структури ринку виробів з дорогоцінних металів і каміння згідно з його спеціалізацією. У виробничому сегменті вказано на об'єкти видобутку, переробки та обробки, в операційному сегменті – на об'єкти операцій і торгівлі. У частині попиту визначено основних суб'єктів ринку, а саме державу, банки і фінансово-кредитні установи, бізнес (подальша переробка, торгівля), міжбанківську валютну біржу, суб'єктів інших держав, споживачів-домогосподарства.

Подано авторське бачення основних проблем вітчизняного ринку, які проявляються в управлінському, підприємницькому, ресурсному і секторальному аспектах. Проаналізовано проблеми та окреслено необхідність розробки технічного регламенту безпеки ювелірних виробів та його впровадження у практику, а також впровадження міжнародних стандартів якості. Звернено увагу на ризики у системі контролю якості виробів з дорогоцінних металів і каміння в Україні та запропоновано шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

У дисертації доведено, що для ефективного розвитку сфери пробірного нагляду в Україні необхідно вжити рішучих кроків з боку держави на мікро- та макрорівнях. Зокрема, потрібно першочергово запровадити дієвий механізм здійснення контролю за сплатою (утриманням) пенсійного збору з боку суб'єктів господарювання, створити базу даних, де зберігатиметься інформація про фактичне надходження

коштів зі сплати збору в розрізі суб'єктів, усунути дисбаланс існуючих тарифів при клеймуванні срібних виробів тощо.

У межах варіативного блоку розробленої концепції розглянуто декілька першочергових кроків для забезпечення ефективного розвитку системи пробірної нагляду в Україні. Насамперед, йдеться про створення законодавчих та номативних документів з національними ознаками якості, конкурентноздатності, безпеки ювелірних виробів, запровадження пенсійного збору 3-5%, що в цілому збільшить надходження більше як у 2 рази або встановити податок у розмірі 5% від вартості реалізованих ювелірних виробів; зменшення відрахування частини чистого прибутку (дивідендів) до бюджету; впорядкування питання стандартизації; захисту державних пробірних клейм; участь у Міжнародній асоціації пробірних служб (ІААО) та приєднання до Конвенції з випробування і клеймування виробів з дорогоцінних металів, дієвий контроль з боку ДФС за сплатою пенсійного збору та обігом ювелірних виробів, що сприятиме не тільки гармонійному розвитку галузі, але створить умови здорової конкуренції та виходу на міжнародний рівень.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі теоретично узагальнено і запропоновано запровадження нових підходів до вирішення важливого наукового завдання – розвитку теоретико-методичних положень і розробки науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів регулювання у сфері пробірної нагляду в Україні. Проведене комплексне дослідження дозволило сформулювати такі загальні висновки теоретичного та науково-практичного характеру, що відображають вирішення завдань дослідження відповідно до поставленої мети:

1. Обґрунтовано актуальність дослідження та розроблено концепцію дослідження системи пробірної нагляду на основі принципів релевантності, селективності (виокремлення самостійного напрямку дослідження), синергізму (відображення органічної єдності основних складових системи пробірної нагляду), що сприятиме її висвітленню у двох площинах: по-перше, у тісному взаємозв'язку із суспільно-господарськими проблемами та шляхами їх вирішення в умовах трансформаційного розвитку національної економіки; по-друге, через спрямованість досліджень на вирішення актуальних завдань, пов'язаних із проблемами видобутку, обігу дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виготовлених з них виробів, відрахувань частини чистого прибутку до бюджету; вдосконалення механізму підвищення тарифів на випробування та клеймування виробів із дорогоцінних металів; зменшення пенсійного збору; захисту державних пробірних клейм; приєднання України до Конвенції з випробування та клеймування виробів з дорогоцінних металів тощо.

2. На підґрунті критичного аналізу наукових джерел виокремлено основні етапи розвитку пробірної нагляду в Україні та здійснено детальну характеристику кожного з них. Висвітлено характерні ознаки процесу історичного розвитку національної системи пробірної нагляду, починаючи з організації золотарських ремесел на українських землях, а також вироблення і реалізації політики, спрямованої на регулювання пробірної сфери як за часів перебування України у складі інших держав,

так і в часи незалежності. Доведено, що ретроспективність дослідження сприяє поглибленому вивченню питання здійснення пробірного нагляду, аналізу ключових проблем в періоди інституціональних змін, вирішення яких визначає перспективи подальшої еволюції системи національного пробірного нагляду.

3. Встановлено, що для ефективного функціонування системи пробірного нагляду загально визнаною є необхідність розвитку та удосконалення як ринкових механізмів, так і методів державного регулювання. У цьому контексті до аналізу розвитку системи пробірного нагляду в Україні та ефективності механізмів її регулювання запропоновано комплексний методичний підхід. Він охоплює з'ясування ключових тенденцій ринкового розвитку, його інфраструктурного і ресурсного забезпечення та синергетичної співпраці відповідальних структурних одиниць на усіх рівнях державного управління у системі пробірного нагляду. Обґрунтовано потребу у функціональному вдосконаленні існуючого в Україні механізму державного регулювання у пробірній сфері, ускладненого постійними реформами в державно-управлінському секторі, адміністративними зловживаннями, частими порушеннями існуючого законодавства та прихованою монополізацією ринку.

4. Систематизовано національне нормативно-правове забезпечення у сфері видобування, виробництва, використання, обігу, зберігання дорогоцінних металів, каміння та виробів з них за різними критеріями, серед яких виділено: часові, функціональні, інституційні, якісні. Обґрунтовано інституціональний підхід до систематизації нормативно-правових документів, а також на основі функціонального підходу систематизовано нормативи за групами суб'єктно-облікових (облік суб'єктів господарювання, клейм та іменників), об'єктно-облікових (поводження з відходами, облік і вартість дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння), комерційних (процедурні питання торгівлі та побутового обслуговування населення), митних (питання митного оформлення) нормативів.

Виділено та розкрито сутність характеру загальносистемного та конкретного пріоритетів вдосконалення нормативно-правового забезпечення пробірного нагляду в Україні. Зазначено, що загальносистемний характер вказує на необхідність удосконалення контролю за підприємницькою діяльністю взагалі. Пріоритети конкретного характеру слід більше скеровувати до тих питань, які необхідно регламентувати в першу чергу та на стратегічну перспективу.

5. Проведений порівняльний аналіз основних фінансово-економічних показників роботи КППК, продемонстрував зниження основних показників, що стало предметом пошуків виходу із ситуації, що склалась. Зокрема, висловлено припущення, що такий стан речей став можливим через низку факторів: по-перше, виплати дивідендів з боку КППК на рівні 75%; по-друге, відсутність у КППК повної інформації про фактичне надходження коштів про сплату збору до Пенсійного фонду в розрізі суб'єктів, а також неможливість впливу на платників збору за недостовірні або несвоєчасно подані дані КППК про сплату збору.

Одночасно спостерігається тенденція щодо зменшення кількості суб'єктів господарювання, які обслуговуються КППК, порівняно з попередніми роками. Проведені розрахунки показали, що окрім втрачених надходжень до казни держави, ювелірна галузь втратила тисячі робочих місць.

Основним чинником негативної динаміки стало запровадження збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в розмірі 10% від вартості дорогоцінного металу, що спустошує обігові кошти підприємств, а також підштовхує ювелірний бізнес переходити на виробництво виробів із срібла. Разом з тим, в умовах зuboжіння населення заміна виробниками дорожчих дорогоцінних металів на дешевші при виготовленні ювелірних виробів призведе до значного скорочення надходжень від пенсійного збору, оскільки його розмір за вироби із срібла становить у 75 разів менше порівняно з продукцією із золота.

6. На основі вивчення досвіду регулювання сфери пробірного нагляду в економічно розвинутих зарубіжних країнах систематизовано ключові вектори та запропоновано механізм його адаптації до вітчизняних умов з урахуванням ресурсних можливостей, інституційних реакцій та очікуваних ефектів. Обґрунтовано, що в Україні найперше має адаптуватися позитивний досвід інших країн - членів Конвенції щодо перегляду повноважень у сфері пробірного контролю в умовах сьогодення; міри централізації та директивності управлінських рішень у сфері регулювання операціями з дорогоцінними металами тощо. Доведено необхідність схвалення закону про визнання клейм Конвенції, а також проведення відповідної роботи щодо визнання українських пробірних клейм на рівні країн – членів Міжнародної Асоціації пробірних служб (ІААО).

7. За допомогою узагальнення одержаних результатів дослідження концептуалізовано та аргументовано, що вдосконалення державного регулювання у системі національного пробірного нагляду, забезпечення ефективного і гармонійного розвитку ювелірної галузі, а також її конкурентоздатності на світовому ринку має досягатися через рішучі заходи з боку держави на мікро- та макrorівнях. Зокрема, доцільно зробити декілька стратегічних кроків щодо вдосконалення розрахунку підвищення тарифів на експертно-пробірні послуги казенних підприємств пробірного контролю; впровадження нової системи захисту та ідентифікації державних пробірних клейм, а також розробка їх у новому дизайні; ратифікації Верховною Радою України документів, що дозволять Україні приєднатися до Конвенції з питань випробування та клеймування виробів з дорогоцінних металів. Запропоновано сприяти розвитку середнього бізнесу у ювелірній галузі, а також створити на рівні держави наукові інституції для ювелірної системи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ *Статті у наукових фахових виданнях України та виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз:*

1. Ivanyshyna G. S. Main roads of efficient development national sector of broad supervision / G.Ivanishina // Science and education: trends and prospects: Collection of scientific articles. - Ascona Publishing, New York, United States of America, 2018. – P. 48-53 (0,42 д.а.) [Міжнародні наукометричні бази: Thomson Reuters, РИНЦ].

2. Іванишина Г. С. Місце та роль суб'єктів господарювання у системі пробірного нагляду України / Г. С. Іванишина // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2017. – № 3 (59). – С.53-57 (0,56 д.а.) [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus International, Google Scholar, Research Bible].

3. Іванишина Г. С. Ретроспектива розвитку системи пробірного нагляду в Україні / Г. С. Іванишина // Історія народного господарства та економічної думки України: Зб. наук. праць. – Вип. 48 / Відп. ред. докт. екон. наук В. В. Небрат. – Київ: ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України», 2017. – С. 131–145 (0,83 д.а.) [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, Scientific Indexing Services, Бібліометричний профіль у Google Scholar].

4. Іванишина Г. С. Державне регулювання операцій з дорогоцінними металами / Г. С. Іванишина, С. М. Голубка // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2017. – Вип. 27 (1). – С. 54- 58 (0,48 д.а.; особисто автору – 0,34 д.а.). (*Особистий внесок автора: обґрунтовано пріоритети та механізми регулювання у сфері національного пробірного нагляду*). [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus].

5. Іванишина Г. С. Аналіз ринку дорогоцінних металів в Україні / Г. С. Іванишина // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 12. – С. 33-42(0,83 д.а.) [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: EBSCOhost; EconLit; ABI/Inform by ProQuest; ERIH PLUS (Норвегія)].

6. Іванишина Г. С. Функціонування ринку виробів з дорогоцінних металів і каміння в Україні: сучасний стан та перспективи / Г. С. Іванишина // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». – 2017. – Вип. 2 (8). – С. 19-25 (0,53 д.а.). [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: РИНЦ, IF, CiteFactor, Google Scholar, ResearchBib, InfoBase Index, DRJI].

7. Ivanishina G. Special aspects of the development of the national market of products from precious metals and gems / G.Ivanishina // Science and society: Collection of scientific articles. – Edizioni Magi, Roma, Italia, 2017. – P. 184-187 (0,38 д.а.) [Міжнародні наукометричні бази: Thomson Reuters, РИНЦ].

8. Іванишина Г. С. Аналіз світового ринку дорогоцінних металів / Г. С. Іванишина // Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів. – Вип. 35/1. – Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2017. – С. 205–213 (0,74 друк. арк.). [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, РИНЦ, International Scientific Indexing, Universal Impact Factor, Cite Factor, Google Scholar, Research Bible, Open Academic Journals Index, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського].

У збірниках тез доповідей наукових конференцій:

9. Іванишина Г. С. Ринок виробів з дорогоцінних металів і каміння в Україні у проблемному контекст / Г. С. Іванишина // Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІ ст.: матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 2 – 3 листопада 2017 р. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. – 758 с. – С. 389 – 393 (0, 2 д.а.).

10. Іванишина Г. С. Роль держави у розвитку сфери дорогоцінних металів і каміння / Г. С. Іванишина // Перспективи інноваційного розвитку економіки: сучасні підходи та напрями: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 17-18 листопада 2017 року) / За. заг. ред.: М. М. Палінчак, В.

П. Приходько, А. Krynski. - У 2-х частинах. - Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. - Ч. 1. –168 с. – С. 51-53 (0,19 д.а.).

11. Іванишина Г. С. Проблемні питання контрольно-наглядової функції держави у сфері обліку та обігу дорогоцінних металів і каміння / Г. С. Іванишина, І. Ю. Чумакова // Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки: тези доповідей I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ужгород, 21 квітня 2017 р.). – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. – 468 с. – 164-166 (0,18 д.а., особисто автору – 0,1 д.а., сформульовано ключові принципи організації контролю обліку та обігу дорогоцінних металів та каміння).

12. Іванишина Г. С. Сучасні тенденції управління діяльністю підприємств пробірного контролю в Україні / Г. С. Іванишина // Трансформація фінансових відносин в умовах економічної глобалізації: тези доповідей учасників всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Харків, 20 квітня 2017 р. – Харків: ХІФ КНТЕУ, 2017. – 392 с. , с.221-223 (0,13 д.а.).

13. Іванишина Г. С. Особливості регулювання операцій з дорогоцінними металами: міжнародний та вітчизняний досвід / Г. С. Іванишина // Сучасні міжнародні економічні відносини: драйвери успіху та виклики розвитку: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 23-24 березня 2017 року. – Дніпро. – 2017. – с. 69-72 (0,14 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Іванишина Г. С. Державне регулювання у сфері пробірного нагляду. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – ВНЗ «Національна академія управління», м. Київ, 2018.

У дисертаційній роботі розкрито понятійно-термінологічний апарат теми дослідження та обґрунтовано потребу застосування міждисциплінарного підходу при вивченні процесів регулювання і здійснення державного контролю за видобутком, виробництвом, використанням дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виготовлених з них виробів.

Узагальнено зміст діяльності казенних підприємств, вказано на інституційні проблеми їх ефективності та організаційної діяльності у системі пробірного контролю в Україні. Проаналізовано роль та вклад казенних підприємств пробірного контролю у розвиток національної економіки. Систематизовано нормативно-правові документи у сфері регулювання поведінки з дорогоцінними металами, камінням та виробами з них.

Наголошено на ключових проблемах щодо удосконалення механізму державного регулювання у системі пробірного нагляду України.

Розроблено авторські підходи до формування наукової гіпотези державного регулювання у сфері пробірного нагляду, у межах якої сформовано концепт ефективного організаційно-економічного управління розвитком системи пробірного нагляду, що надасть можливість покращити соціально-економічну ситуацію в країні та сприятиме інституційно-інноваційній модернізації національної економіки.

Ключові слова: система пробірного нагляду, казенне підприємство, дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, національний ринок ювелірних виробів, державне регулювання, державний контроль.

АННОТАЦИЯ

Иванишина Г. С. Государственное регулирование в сфере пробирного надзора. - На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством, – ВУЗ «Национальная академия управления», г. Киев, 2018.

В диссертационной работе раскрыт понятийно-терминологический аппарат темы исследования и обоснована потребность применения междисциплинарного подхода при изучении процессов регулирования и осуществления государственного контроля добычи, производства, использования драгоценных металлов, драгоценных камней и изготовленных из них изделий.

Обобщено содержание деятельности казенных предприятий, указано на институциональные проблемы их эффективности и организационной деятельности в системе пробирного контроля в Украине. Проанализирована роль и вклад казенных предприятий пробирного контроля в развитие национальной экономики. Систематизированы нормативно-правовые документы в сфере регулирования обращения с драгоценными металлами, камнями и изделиями из них.

Отмечены ключевые проблемы относительно усовершенствования механизма государственного регулирования в системе пробирного надзора Украины.

Разработаны авторские подходы к формированию научной гипотезы государственного регулирования в сфере пробирного надзора, в рамках которой сформирован концепт эффективного организационно-экономического управления развитием системы пробирного надзора, что даст возможность улучшить социально-экономическую ситуацию в стране и будет способствовать институционально-инновационной модернизации национальной экономики.

Ключевые слова: система пробирного надзора, казенное предприятие, драгоценные металлы, драгоценные камни, национальный рынок ювелирных изделий, государственное регулирование, государственный контроль.

ANNOTATION

Ivanyshyna G. S. State regulation in the field of election observation. - Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.03 - Economics and Management of National Economy. - "National Academy of Management", Kyiv, 2018.

In the thesis work the theoretical and methodological foundations of the implementation of the mechanisms of State regulation in the system of Assay supervision in Ukraine are disclosed.

The conceptual-terminological apparatus of the research subject is disclosed and the necessity of applying an interdisciplinary approach in studying the processes of regulation and implementation of State control over the mining, production and use of precious metals,

precious stones and products made thereof is substantiated.

The regularities and peculiarities of the Assay supervision system establishment in Ukraine with the description of the most important events from the earliest times on the change of approaches to the organization of products marking, common organizational reforms and other forms of State control in the sphere of production and processing of precious metals and stones are considered. The evolution of the process of manufacturing products made of precious (noble) metals, the development of assay tests, the goldsmith's craft, and the marking of products on Ukrainian lands are covered. The main practice of assay supervision during the years of Ukraine's independence was singled out. In particular, the main regulatory documents regulating the implementation of assay supervision are described. The author describes the implementation of the latest reforms concerning the implementation of the State policy of quality control in the sphere of production and processing of precious metals and stones related to the transformation processes of the national economy in the institutional environment of Ukraine.

The content of the activity of the State-owned enterprises is generalized. The institutional problems of their effectiveness and organizational activity in the system of Assay Supervision in Ukraine are summarized. The role and contribution of the State-owned enterprises in the development of the National economy has been analyzed. Regulated legal documents in the sphere of regulation of the handling of precious metals, stones and products made thereof are systematized.

On the basis of the study of foreign experience of regulation in the field of Assay Supervision, the main vectors of its adaptation to the domestic conditions have been identified.

The key issues are highlighted, the solving of which determines the prospects for the further development of the system of national Assay Supervision and the entry of Ukraine into the international institutions for testing and marking of precious metals.

It was proved that the primary measures for improving the mechanism of State regulation in the system of assay supervision should be: updating the standards base, harmonization them with International and European standards; the development of new legislative framework for the regulation of the sphere of circulation of precious metals and jewelry, adapted to modern market conditions; strengthening the market supervision over the development of the jewelry industry.

The author's approaches to the formation of a scientific hypothesis of State regulation in the sphere of assay supervision have been developed. Within this framework, a concept for effective organizational and economic management of the development of assay supervision has been developed, which will make it possible to improve the socio-economic situation in the country and promote institutional and innovative modernization of the national economy.

Key words: system of assay supervision, State-owned enterprise, precious metals, precious stones, National jewelry market, State regulation, State control.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Єрохін Сергій Аркадійович